

PATNJA I RUBNE OSOBE

Funkcionalno shvaćanje čovjeka koje prevladava u proizvodno - potrošačkom suvremenom mentalitetu, u velikoj mjeri pridonosi tome da se "neproduktivne osobe", kao što su siromasi, potlačeni, stari, bolesni i maleni, uklanjaju iz svih važnijih tokova života na rub društvenih zbivanja. Tako se osiromašuje obiteljski, društveni i duhovni život, jer je lišen veoma dragocjenog doprinosa što bi ga mogle dati upravo te osobe u humaniziranju i vjerničkom produblivanju sveukupnog života. Te rubne osobe čeznu za ljudskom blizinom i razumijevanjem i djelotvornom pomoći kako bi riješili svoje probleme. No, ukoliko ih drugi tretiraju kao osobe koje su samo potrebne pomoći, koje su samo teret drugima, to kod njih stvara nesigurnost, povećava osjećaj suvišnosti i produbljuje patnju i bol.

Evo što piše jedan patnik: "Jednoga jutra čujem jednu ženu kako viče za mnom: 'Ah, vidi ranjenik. Slijep je i nema ruku. Oh! Što li se sve ne može vidjeti!' Ja joj rekoh: 'Nemoj se uzrujavati, gospođo. Čini se da se ti više uzrujavaš nego li ja!' Zatim kažem prijatelju koji me je vodio: 'Kad će ovi ljudi shvatiti koliko me muče time!' "¹

1. Zašto patnja?

Ako postoji Bog i ako je on ljubav, zašto onda toliko trpljenja, zašto umiranje, zašto toliko zla u svijetu? Zašto se priroda tako okrutno poigrava ljudima? Vulkan, potres? Zašto uzetost, rak, ... ? Ova su pitanja stara koliko i čovjek. Bolna pitanja s kojima se sučeljavaju ljudi svih naraštaja. Pokucaj na vrata najvećih filozofa. Ni jedan jedini neće ti dati zadovoljavajući odgovor. Trpljenje i zlo napad su na život.²

Čovjek iskušavan patnjom osjeća se izigran, prevaren. Gdje se nadao zdravlju našao je bolest i smrt. Gdje se nadao časti, našao je sramotu. Gdje se nadao blagostanju, suočio se sa siromaštvom. Gdje se nadao suosjećanju, našao je omalovažavanje i vrijeđanje. Gdje je sanjao o savršenom svijetu, suočio se s glađu, nepravdom i ratom. Tako je patnja uvijek plod invazije nečega što je suprotno subjektovom intimnom životu, invazije izvana (nesreća, rat, neuzvrćena ljubav) ili iznutra (depresija, bolest, starost). Patnja je, otuda, subjektovo iskustvo izigranosti koje mu razbija idealnu sliku što ju je imao o sebi i svijetu. Pojedinaac se naglo i brutalno suočava s granicama koje nikada nije predvidio, kao neki uljez patnja navlači

¹ J. Leberton, *Bez očiju i bez ruku* (U pravi trenutak, Đakovo 1994.) 88.

² Usp. P. Bosmans, *Taj nevjerojatni Bog* (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989.) 97 - 105.

neprobojne oblake preko budućnosti. Patnja se trajno i uporno uvlači u čovjekov život.³

2. Sloboda - dar Božji ljudima ili ... ?

Bog je stvorio dobar svijet. Na svoju sliku stvorio je čovjeka i obdario ga razumom i slobodom. S njim je sklopio savez. Bog svakom čovjeku daje život da stvarno može biti drugi, a ne On. Ta razdvojenost je prvi preduvjet savezničkog odnosa. Bog stvara tako da se povlači; on nije dio stvari u svijetu. Mogli bismo napraviti usporedbu da Bog stvara svijet time što postaje odsutan, kao što more stvara kopno time što se povlači. To povlačenje omogućuje drugoj osobi, koja prima život, da dobije svoj vlastiti, osobni identitet tako da saveznički savez postane stvarnost. Slobodno izražavane zahvalnosti ne bi moglo biti kada bi nam se Bog predstavljao kao neka pretjerano zaštitnička nadsnaga koja nas zakriva svojom prisutnošću. Takva nametljiva prisutnost Boga kočila bi i sprječavala da budemo saveznici. Isto vrijedi za međuljudske odnose: znamo da pretjerana zaštitnička ljubav roditelja, koji hoće pošteđjeti svoju djecu od svih opasnosti, sprječava tu djecu da žive i stasaju. U stvarnosti, pretjerani zaštitnički odnos znači krutu dominaciju. Na isti način, možemo reći da stvaralačka ljubav ne znači osiguranje od svake neizvjesnosti. Bog uzima na sebe rizik neuspjeha. U tom smislu, zlo se javlja iz razdaljine ili jaza koji odvaja Stvoritelja od stvorenoga. Bog ne stvara zlo, ali stvarajući preuzima rizik pojave zla.⁴

Čovjek je po svojoj slobodi htio biti svoj gospodar neovisno od toga što je dobro a što zlo. To znači odlučivati o sebi i svom životu neovisno od Boga, organizirati svoj ali i tuđi svijet prema svojoj procjeni. Posljedica toga jest da se čovjek digao protiv Boga, brat protiv svojega brata. Zato dolaze ratovi, glad i razne druge nepravde.

3. Siromasi

Uskogrudni duh današnjeg uživalačkog društva je uvelike neprijateljski raspoložen prema siromasima. Nedostaje osjećaj za solidarnost s onima koji se bore za puko preživljavanje, umjesto da im se omogući život dostojan čovjeka. Milijuni su ljudi lišeni nade u bolje sutra jer se njihov položaj u mnogim dijelovima svijeta osjetno pogoršao.⁵ Zato Crkva s divljenjem i

³ Usp. A. Fossion, "Pustolovine ljudske patnje", *Svesci* 50 (1983.) 9.

⁴ Usp. Fossion, "Pustolovina", 14.

⁵ Usp. Ivan Pavao II., *Sollicitudo rei sociallis*. *Sto godina katoličkog socijalnog*

zahvalnošću gleda na tolike kršćane koji, pružajući pomoć bolesnicima i onima koji pate, pridonose njezinu poslanju. Oni nastavljaju milosrdnu službu Krista koji "je prošao zemljom čineći dobro i ozdravljajući sve" (Dj 10, 38).⁶

Temeljni zadatak svakog kršćanina, a posebno redovnika, jest da neustrašivo i s dubokim povjerenjem i nadom dalje prenosi obećanje Božje ljubavi i oslobođenje svim siromasima i onima koje je osiromašio svijet svojom nepravednom strukturom. Ljudi ne bi smjeli za Crkvu biti predmet pastoralne i socijalne pomoći, nego subjekt vlastitog oslobođenja.⁷

Crkva ne može sebi dopustiti da bude prezrena od siromašnih i malenih, od onih koji "nemaju nikoga" (usp. Iv 5, 7). Oni su kod Isusa privilegirani, oni moraju biti privilegirani i u njegovoj Crkvi.⁸

Kršćani ili su se opredijelili za siromahe ili su se solidarizirali s bogatašima u postsolidarnom svijetu.

Sv. Jakov nas upozorava: "Ako su koji brat ili sestra goli ili bez hrane svagdanje, pa im tko god od vas rekne: 'Hajdete u miru, grijte se i sitite', a ne dadne im što je potrebno za tijelo, kakva korist" (Jak 2, 15 - 16).

Ne pomoći siromahu u potrebi toliko je sudbonosno da stvara zapreku između mene i Boga, moje čistilište. Što vrijedi ako valjano izmolim božanski časoslov, ako slušam sv. Misu, a ne prihvaćam poticaje ljubavi? Što mi vrijedi da sam se svega odrekao, da se borim oko dogmi s teozozima, da se sablaznim nad onima koji nemaju istu vjeru, a zatim ne odazvati se pozivu ljubavi?⁹

4. Starci i nemoćni

I starost je patnja, jer ona sa sobom donosi često i različite bolesti. Čovjek ne može više kako bi želio. Ovisan je o pomoći drugih. Svjedoci smo da se starijim osobama i bolesnicima od svih napuštenih - kojih u naše vrijeme ima sve više - ne posvećuje dostatna briga ni u obitelji, ni u društvu, ni u okviru kršćanske zajednice.

nauka (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.) br. 13.

⁶ Usp. Ivan Pavao II., *Vita consecrata. Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu* (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.) br. 83.

⁷ Usp. H. Schallik, "Trajno nasljedstvo - novi izazovi", *Posvećeni život I* (1996.) 51 - 52.

⁸ J. B. METZ, *Redovništvo* (Biblioteka KVRPJ, Zagreb 1983.) 37.

⁹ Usp. C. Caretto, *Pisma iz pustinje* (Vrelo života, Sarajevo 1973.) 23.

Smještaj starijih i bolesnih osoba u staračke domove istodobno može biti znak velike skrbi za takve osobe, ali i veoma nehuman način uklanjanja iz prirodnije obiteljske životne sredine.

Mnogi se stariji dragovoljno ili nedragovoljno povlače iz životnoga zanimanja dok su još puni fizičkih i psihičkih snaga. Ne nalaze novi interes, a nedostaju im poticajni društveni kontakti i tako lako padaju u stanje apatije. Osjećajući da im se umanjuju fizičke snage i da se zbog toga često sve više primiču rubu društvenog i obiteljskog života, tako da u njima prevlada osjećaj nekorisnosti, osamljenosti, odbačenosti i isključenosti iz obiteljskog života te iz aktivnog života kršćanske zajednice. Osjećaju se neshvaćenima i nekorisnima, ne znaju što će s vremenom dokolice. Odgurnu li se stariji naprosto na sporedni kolosijek, tada ne trpe samo oni, nego obolijeva i čitavo društvo. Jer stariji u sebi skrivaju blago. Moraš ga znati otkriti. Imaj vremena za stare! Prije svega slušaj takve starce koji još nisu nagriženi neljudskim načinom života: zadiviti ćeš se njihovom životnom mudrošću, njihovu humoru, njihovoj filozofiji, njihovoj staloznenosti, sigurnosti i njihovu srcu.¹⁰

5. Sudjelovati, suosjećati i suživjeti

Bitan korak što ga treba poduzeti osoba koja trpi jest da kaže drugoj osobi, koja zna slušati, o boli što je razdire. Jauk, vapaj, riječ upućena drugoj osobi u isto je vrijeme znak prihvaćanja, realnost boli i zračak nade u bolnoj situaciji. Kada, s druge strane, patnja ostaje nijema i nema načina da se iskaže, podnosi se mnogo trpkije, bez ikakve mogućnosti olakšanja. Priznavanje patnje uspostavlja odnos i zbog toga ima i poželjan terapijski učinak.

Susret s drugom osobom u jeku boli neutralizira očaj, oživljava želju za životom i, na taj način, vodi do združene borbe protiv patnje. Ljudi se združeno bore protiv uzroka patnje: gladi, prirodnih katastrofa, rata, nepravde, siromaštva i samoće. Ta se borba ne može napustiti. Nema kompromisa ni s jednim oblikom patnje. Borbi s patnjom ne postoji kraj koji bi značio prestanak patnje.

Tko se bori protiv patnje čini samog sebe podložnim patnji: to je patnja onoga tko se svim mogućim sredstvima bori da olakša bol drugima, patnja onoga tko ne štedi sebe u borbi protiv nepravde, patnja osobe koja, osporavajući nasilje, postaje žrtva nasilja. To je patnja rođena iz ljubavi za druge koja se proteže do samozatajivanja. Iskustvo davanja, čak i pod cijenu

¹⁰ Usp. P. Bosmans, *Životu reći da* (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990.) 76.

patnje i smrti, nije povlastica izabranih. Dostupno je svakome od nas čim počnemo voljeti.¹¹

Naše doba ne voli reklamu i nametanje viših vrednota. Ljudi su siti naših propovijedi. Više vrednote i snagu mogu ljudi cijeliti jedino kad su one prisutne u djelovanju. Kršćani trebaju pokazati ljudima da je kršćanstvo snaga koja preobražuje zlo. I na nas se često odnosi prijekor proroka Amosa: "Nisu mi mile vaše svečanosti ... Pravda nek poteče kao voda i nek pravica ko bujica sine" (Am 5, 21 - 25). Ne smijemo ljudima koji vrište u bijedi i nesreći pružati dogme. Cijena dogme jest osobna cijena našeg života koji dajemo za braću ljude; naš život treba biti proživljena dogma. Naš je kršćanski život dogma koja se ostvaruje, dogma kao privlačna životna vrijednota. U svijetu u kojem često čujemo kako ljudi nastoje samo jedni drugima stvarati poteškoće, zraka nesebične i velikodušne ljubavi uvijek svraća pozornost poput zbilje što dolazi od drugog i višeg svijeta te prodire u naš ljudski svijet.¹²

6. Isus i rubne osobe

Između svih religija svijeta kršćanstvo je jedina religija u kojoj se više Biće objavljuje kao Bog koji je ljubav. Nevjerojatno je da Bog dolazi ljudima u jednom čovjeku. Ali Bog je htio da ljudi vide, opipaju, i osjete njegovu ljubav. Zato on treba tijelo, ruke i noge te toplinu jednog ljudskog srca. Sve što Bog ima reći ljudima jest Isus¹³ koji se približio svijetu ljudske patnje time što je sam patnju iskusio i borio se protiv nje. Liječio je bolesne, hranio gladne, otvarao uši gluhima a oči slijepima, oslobađao od gube, od zloduha i različitih tjelesnih i duhovnih nedostataka. Za vrijeme svojeg javnog djelovanja pretrpio je ne samo umor, beskućništvo, nerazumijevanje i od najbližih, nego je i krivo optužen i razapet na križ na kojem je i umro. Njegova je muka iznikla iz njegove ljubavi. Došao je do točke na kojoj je bilo bolje umrijeti nego prestati voljeti. Iako mu je život nasilno oduzet, u stvari ga je ipak dao za spas svijeta.¹⁴

Bog Otac je uskrsnućem odgovorio na Isusovu ljubav i vjernost. To je početak otklanjanja svake patnje. Očito je što "Krist sjedeći s desne Ocu" čitavu vječnost nosi ožiljke rana, da patnja kroz čitavu vječnost stvarno nalazi put do Boga.

¹¹ Usp. Fossion, *Pustolovine*, 10.

¹² Usp. E. H. Schillebeckx, *Krist sakrament susreta s Bogom* (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1992.) 148 - 150.

¹³ Usp. P. Bosmans, *Taj nevjerojatni Bog* (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989.) 31.

¹⁴ Usp. Fossion, *Pustolovine*, 12.

Zaključak

Vjera nas ne oslobađa od djelovanja, ona nam ne omogućuje bijeg u san, ona nije droga. Otkako je Krist donio svijetu svoju poruku nade i pružio primjer nesebične ljubavi, kršćani nisu i ne smiju prestati pomagati ljudima u nesreći, njegovati bolesnike, pružati utjehu starcima, prihvaćati siročad.¹⁵ Kršćani su pozvani navještati Radosnu vijest spasenja i donositi oslobođenje malenima.

Zalaganjem za dobro bližnjega i spremnošću da, u evanđeoskom duhu, "izgubimo sebe" radi drugoga, umjesto da ga iskorištavamo, te da mu "služimo", umjesto da ga tlačimo radi vlastite koristi, moguć je za sve ljude sretniji život ovdje na zemlji.

fra Josip Cvitković

¹⁵ Usp. Y. Congar, *Život za istinu* (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1979.) 177.